

Ο μαγικός κόσμος της ανάγνωσης

Η «Κ» προτείνει εξαιρετικούς τίτλους βιβλίων, ενόψει των καλοκαιρινών διακοπών, που όμως είναι... παντός καιρού

Κάθε φορά που αποφασίζουμε να επιλέξουμε μερικούς τίτλους από την τρέχουσα εκδοτική παραγωγή, ενόψει θέρους και της στερεοτυπικής ιδέας ότι «το καλοκαίρι διαβάζουμε» (πρόταση που προκαλεί μια κάποια θλίψη κατά τα άλλα), απομένουμε με ένα αίσθημα κενού και στενοχωρίας. Γιατί; Για τα βιβλία που δεν χώρεσαν, που δεν

προλάβαμε να δούμε επαρκώς, που δεν μπόρεσαμε να συμπεριλάβουμε. Αλλά, δυστυχώς, η στενότητα του χώρου σε μια εφημερίδα είναι αμελίκτη. Όπως επίσης η πίεση του ελάχιστου χρόνου. Η ανάγνωση απαιτεί τους δικούς της χρόνους. Πάνω απ' όλα συγκέντρωση σε μια εποχή ακραίας διατάσης.

Το έχουμε πει πολλές φορές: παρόλας τις αντιξοίες συνθήκες, οι ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι προσφέρουν πολύτιμο έργο σε χαλεπούς καιρούς. Μας υπενθυμίζουν το «αλλιώδες» που τόσο έχουμε ανάγκη τουλάχιστον όσο όσοι βρίσκουμε σε ένα βιβλίο μια δική μας πατρίδα. Η νέα οικονομική – ενεργειακή επί της ουσίας – κρίση έχει κτυπήσει και τον χώρο του βιβλίου, όπως

μαθαίνουμε. Εντάξει, υπήρχε ένας υπερηλιθιωμένος τίτλος και μια διαρκής ανακύκλωση εκδόσεων προτού καν προλάβουν να «ταξιδέψουν» οι προηγούμενες εκδόσεις ως τους αναγνώστες – που δεν είναι πολλοί. Η πανδημία, οι διαδοχικές καραντίνες, είχαν ένα απόρροια θετικό αντίκτυπο για κάποιους εκδότες (και βιβλιοπώλες): κλεισμένοι

στην πόλη ο κόσμος αναζητούσε βιβλία μέσω ηλεκτρονικών παραγωγών. Τα έσοδα αυξήθηκαν έστω και προσωρινά. Τώρα δεν ισχύει το ίδιο. Από το πρώτο που «κόβουν» οι εξωφρενικοί λογαριασμοί φυσικού αερίου, ηλεκτρικού και καυσίμων είναι από το βιβλίο. Ο θε χειμώνας που έρχεται αναμένεται δύσκολος από αυτή

τη σκοπιά. Σε πείσμα των καιρών, όμως, το βιβλίο στην Ελλάδα ανθεί. Από μια πλειάδα εξαιρετικών τίτλων επιλέξαμε ορισμένους γνωρίζοντας πως αδικήσαμε άλλους. Εδώ είμαστε, ωστόσο, θα επανέλθουμε, ακριβή και σε παλαιότερες εκδόσεις. Το βιβλίο δεν παύει να είναι καλή ανάγνωση λοιπόν.

H. M.

Το μυθιστόρημα «Emmone» της Βρετανίδας Αντόνια Σούζαν Μπάιτς (γενν. το 1936) θα μπορούσε να διδάσκει σε σεμινάρια δημιουργικής γραφής. Γιατί; Διότι εδώ έχουμε μια εξαιρετικά απαιτητική, περίπλοκη αφηγηματική σύνθεση, με πολλαπλές διασυνδέσεις με εποχές, αφηγηματικά είδη, λογοτεχνικές τάσεις, ύφη και ανθρωπολογικές ροπές, η οποία όμως δείχνει αδιανόητα απλή, άμεση, προσιτή στον αναγνώστη.

Η άγνωστη επιστολή Βικτωριανού ποιητή, η έργο και το αρχείο του οποίου μαίνεται ένας ιδιότυπος πόλεμος, προς μιαν άγνωστη πυροδοτεί σειρά από γεγονότα, στο επίκεντρο των οποίων βρίσκεται ένας νεαρός μελετητής και μια πρώτη φεμινίστρια. Ουσιωστικά, διερευνούν έναν απόκρυφο έρωτα ο οποίος διατρέχει τον χρόνο άλλοτε ως τραύμα και άλλοτε ως πηγή έμπνευσης και νέων ερωτημάτων τόσο ως προς τα ανθρώπινα πάθη, όσο και ως προς τον μυστηριώδη χαρακτήρα της γραφής. Θα αδικούσαμε ένα τέτοιο βιβλίο αν το χαρακτηρίζαμε «θερινό ανάγνωσμα». Είναι παντός καιρού και ανοικτό προς όλες και όλους. Διότι είναι ένα συγγραφικό επίτευγμα.

Η «Emmone» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πόλις σε έκδοση μετάφρασης της Κατερίνας Σαννά.

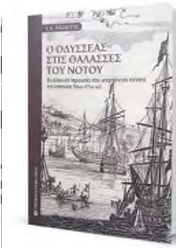
Οι γυναικείες φιγούρες του Μίλο Μανάρα στοιχειώνουν τα νούμερα πολλών. Οι γυναικείες φιγούρες του μέσα σε αφηγήσεις ελαφίσιες, από το «Κουμπιές της» και το «Άρωμα του Αδάρατου» έως τους «Βοργιές» και τον «Καρόβατζιό» του Σταν Άιτνερ-Ποργκιάνο (εκδ. ΚΥΜ, μτφρ.: Χρήστος Σιάκος), ο Λάτρης του Μανάρα κρυφοκοιτάζει πίσω από τις μυθικές γυναικείες και τις συναρπαστικές ιστορίες του, ταξιδεύει στην τρέλα της δεκαετίας του '70, στη μεγάλη αναγέννηση των κόμικς και στη διαμόρφωση ενός σπουδαίου καλλιτέχνη. Η εκδόση είναι φροντισμένη και, βέβαια, εικονογραφημένη. Αν γυρεύετε θερινά ανάγνωσματα, εδώ είστε. Αλλά είναι και κάτι περισσότερο από αυτό.

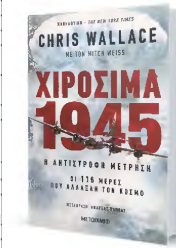
Οι ιστορίες με τους Εβραίους που τουφεκίστηκαν από τους Γερμανούς μαζικά μπροστά σε τάφους αλλά επέζησαν δεν είναι λίγες ούτε ανεξήγητες (οι μαζικές αυτές εκτελέσεις γίνονταν πρόχειρα). Ο ήρωας του «Ο θάνατος Μπάρτφους» (εκδ. Αγρα, μτφρ.: Μάγκυ Κοΐνη) του Ααρών Απελφελντ φαίνεται πως είναι τέτοια περίπτωση. Επέζησε και από στρατόπεδο, εξ ου και «θάνατος». Αλλά, όπως γράφει στο επίμετρο ο Στάυρος Ζουμπουλόγκας, ο Μπάρτφους μάλει μόνο για τα πριν και τα μετά του Ολοκαυτώματος, «ποτέ για το ίδιο». Αυτό ακριβώς κάνει και ο –επίσης επίζών– Απελφελντ: το στοιχείο είναι διαρκώς μπροστά σου κι ως μην υπάρχει ίχνος σχηματισμένου στο εκπληκτικό αυτό μυθιστόρημα.

Ξερότρημα από τα πληθωρικά μυθιστορήματα; Το αντίδοτο θα μπορούσε να είναι τα αφηγήματα του Ηλία Χ. Παπαδημητράκου. Ο «Γενικός αρχειοθέτης» είχε πρωτοκυκλοφορήσει το 1989 από τις εκδ. Κείμενα. Εδώ συστήνεται εκ νέου από την Κιβάνη: η ελλειπτική του γραφή, το χιούμορ του, ο προσωπικός τόνος και μια απασπλη ελαφρότητα τον καθιστούν μοναδικό στο είδος του. Ειδικά το τελευταίο στοιχείο, το ανάλογο που όμως σπκάνει πολλά βάρη της ύπαρξης, αποτελεί σπάνια και ακριβή κατάκτηση ενός πεζογράφου αθόρυβου μα τόσο δραστήριου.

Οι Έλληνες ταξίδεψαν πολύ, το ξέρουμε αυτό. Εκείνο που τελευταία μαθαίνουμε είναι τις λεπτομέρειες για τη συμμετοχή τους στις εξερευνησεις των Πορτογάλων και των Ισπανών κατά την Αναγέννηση και μετά. Ο ιστορικός Ιωάννης Κ. Χαρολάπης επικεντρώνεται στην «ισπανική» εμπειρία στο εξαιρετικό «Ο Ομίσησ στις θάλασσες του Νότου. Η ελληνική παρουσία στις υπερηλιθίες κτήσεις της Ισπανίας (16ος-17ος αι.)» (εκδ. University Studio Press). Αναλυτική μελέτη και έρευνα της ελληνικής παρουσίας, όχι μόνον εν πλώ, στον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό, αλλά και στον ρόλο που έπαιξε στις ισπανικές κτήσεις της εποχής. Προσπαθώ να αντιπαραβάλω στον εξεταστικό του όλου αφηγήματος, αλλά είναι αδύνατον. Συμπρακτικό ανάγνωσμα.

Μετρώνας ανάποδα, οι Κρις Ουάλας και Μιτς Βάις στο «Χιροσίμα 1945. Η αντίστροφη μέτρηση. Οι 116 μέρες που άλλαξαν τον κόσμο» (εκδ. Μεταίχμιο, μτφρ.: Ανδρέας Παππάς) παρασύρουν τον αναγνώστη σε μια αληθινή δίνη της Ιστορίας. Γνωρίζουμε τη συνέβη στην Ιαπωνία τον Αύγουστο του 1945, αλλά αίφνης η αγωνία κορυφώνεται σε να μη μάθω ποτέ τι έγινε. Όσοι αναζητάει επιβεβαιώσεις προβληματισμούς πάνω στην ηθική πιτυχή της ρίψης της βόμβας δια απογοητευτείτε. Οι συγγραφείς μάλλον το αποφεύγουν ή απλά ξεπερνούν εύκολα μαζί του. Από την άλλη, όμως, θα βρεθείτε βαθιά μέσα στην τελική στροφή του «σχεδίου Μανχάταν» με έναν τρόπο που μόνο τόσο χαρισματικό αφηγητής μπορούν να καταφέρουν.

Μπορούσε να κάνει λάθος ο Αϊνστάιν; Φυσικά, ως γνωστόν, μόνον οι νεκροί δεν κάνουν ποτέ κανένα λάθος. Στο «Μεγαλύτερο λάθος του Αϊνστάιν» (εκδ. Τραυλός, μτφρ.: Κωνσταντίνος Γεωργιόπουλος, Αμερικανός Ντέιβιντ Μπιοντάινης αφηγείται το χρονικό ενός άγνωστου πειράματος που οδήγησε τη μεγαλύτερη ιδιοφυΐα όλων των εποχών στην περιθωριοποίησή του. Λίγο πριν πεθάνει, ο Αϊνστάιν λατρεύτηκε από τον από κόσμο, στη φυσική κοινότητα του Πρίνστον όμως φαίνεται ότι είχε πέσει σε μια κάποια απαξία. Η φράση-κλειδί εδώ είναι «Ο Θεός δεν παίζει ζάρια» και η αντίθεση του Αϊνστάιν στα ανατρεπτικά δεδομένα της κβαντοφυσικής. Μην σας αποθνήσκει ο όρος: πρόκειται για μια βαθιά ανθρώπινη ιστορία.

Από την εποχή του Ζαν-Κλωνίτζ (μιας των σύστησών οι εκδόσεις Πόλις), η Μασσαλία καταλαμβάνει ειδική θέση στο αστυνομικό μυθιστόρημα που όμως δεν είναι μόνο αστυνομικό. Στο «Μασσαλία εμπιστευτικό» (εκδ. Οκτάνα, μτφρ.: Λίνα Σηπιτάνου), ο Φρανσουά Τομαζό μάς μεταφέρει αριστοτεχνικά στον υπόκοσμο του μυθικού μεσογενικού λιμανιού την παραμονή του ισπανικού εμφύλιου. Σημείο εκκίνησης, ο φόνος Κορκακάνο αστυνομικό. Δεν γνωρίζω καθόλου τον Τομαζό, αλλά πάντα συνδυάζει θαυμάσια το εκπαιδευτικό ιστορικό υπόβαθρο με τις μικροϊστορίες ανθρώπων που δεν αντέχουν δικούς ένταση στη ζωή τους.

Η αφήγηση του Βίκτορ Σερζ (1890-1947) στο «Από τον Λένιν στον Στάλιν» (εκδ. Θύραθεν, μτφρ.: Αλεξάνδρα Αδαμτζολογίου) προκαλεί θύγχο. Σε αυτή παρακολουθούμε βήμα προς βήμα τη μεταλλαγή μιας επαναστάσεως, μέσα μάλιστα από το βλέμμα ενός ατόπιτη μάρτυρα: πώς από τον Λένιν το νεοσυστατο σοβιετικό καθεστώς πέρασε στα χέρια του Στάλιν. Διάλογοι, ντοκουμέντα, έγγραφα, αναφορές, τα πάντα συνθέτουν ένα σπάνιο που ακροβατεί κάπου ανάμεσα στον καθαρό πολιτικό αμφοταλισμό, στον κυνισμό, στην αρχαοντία, μα και στο παράλογο.

Χαρακτηριστική φιγούρα του τηλεοπτικού δελτίου τις παλαιότερες δεκαετίες, ο Πάνος Σοτήριανός ταυτίστηκε με το έγκλημα και το αστυνομικό ρεπορτάζ. Στο βιβλίο του «Άμισε δράση, παρακάτω! Περιέργα ευτράπελα και διδικαστικά από το «δελτίο αδικημάτων και συμβάντων», 1970-2010» (εκδ. Πατάκης), ο Π. Σοτήριανός ανατρέχει στο πλούσιο αρχείο του και φωτίζει σε έναν σκοτεινό κόσμο, ίσως στενοχωρηθείτε σε οτιδήποτε σας πιο κομωκίες, αν όχι ουραραλιστικές, υποθέσεις που κάλυψε. Το αποτέλεσμα είναι απρόσμενα διασκεδαστικό, αλλά και ενδεικτικό των αλλαγών που πέρασε μέσα σε σχεδόν μισόν αιώνα η ελληνική κοινωνία.

Οι τραγικές βρετανικές αποστολές του 19ου αιώνα στην Αρκτική γεννούν κάθε τόσο πλήθος ιστοριών, μυθοπλαστικών και μη. Ο κλασικός Λονδρέζος συγγραφέας Γουίλιαμ Κόλινς (1824-1889), διάσημος για το μυθιστόρημά του «Λευκοντυμένη γυναίκα», έδωσε και αυτός ένα εξαιρετικό δείγμα εμπνευσμένου από αυτή την εμμονή να κατακτηθεί το δαιμονικό Βορειοδυτικό Πέρασμα. Η «Παγωμένη άβυσσος» (εκδ. Ερατώ, μτφρ.: Σπάρτη Γεροδωτίου) είναι ένα τέτοιο ακριβώς μυθιστόρημα το οποίο έχει και έναν μορφαίο έρωτα στη μέση – για την ακρίβεια, ένα μορφαίο «ρίο» με δύο άνδρες και μια γυναίκα. Η τελευταία μένει πίσω, οι δύο αντίπαλοι όμως συναντούνται στους πάτους. Μετρ της πλοκής ο Κόλινς, ιστορική εξέλιξη ανάμεσα στην ανατομία των ανθρώπινων παθών και στην αυτοκαταστροφική κάποτε μανία για υπέρβαση των ορίων.

Ο Μανώλης Ανδριωτάκης, τακτικός συνεργάτης της «Κ», έχει τα τελευταία χρόνια επιδοθεί σε μεθοδική μελέτη των συνεπειών της τεχνολογίας στην αντίληψή μας για τον καιτό μας, τις σχέσεις μας, την ίδια την πραγματικότητα. Στο πρόσφατο βιβλίο του «Τεχνική νομική για όλους» (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχολόγος με πρόλογο του Κυριάκου Πιερρακάκη, υπουργού Επικρατείας και Ψηφιακής Διακυβέρνησης), καταστρώνει έναν οδηγό ως προς τις διαφορετικές πτυχές μιας συζήτησης που διεσώδει στην πολιτική και περνά στη φιλοσοφία. Ένα αλφαριθμητικό μέσα από το οποίο εξηγείται κάθε έννοια και όρος και επειδή ο συγγραφέας είναι δυνατός αφηγητής, λησμονείς γρήγορα το «επεξηγηματικό» του πράγματος. Ο Ανδριωτάκης προσθέτει στο τέλος και τις «χρήσιμες πηγές» μέσα από τις οποίες ο υποψιασμένος, περιέργως αναγνώστης μπορεί να εντυφωθεί σε άλλους σχετικούς τίτλους και να εμβαθύνει.

Είναι εκνευριστικό όταν δεν προλαβαίνεις να διαβάσεις και να γράψεις για όλα τα ερεθιστικά βιβλία που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά. Αλλά δυστυχώς, κάπως πολλά. Οψίμα ανακάλυξη ένα τέτοιο διαμάντι: το «Metropolis. Η ιστορία των πόλεων, της μεγαλύτερης ανακάλυψης του ανθρώπου» (μτφρ.: Βιολέττα Ζεύκη, εκδ. Διοπτρα) του Αγγλού ιστορικού και δημοσιογράφου Μπεν Ουίλσον.

Το βιβλίο είναι βάλασμα για πολλούς λόγους: ο πρώτος που μου έρχεται αυτή τη στιγμή στον νου είναι η αγανάκτηση που πολλοί νιώθουν τα τελευταία χρόνια για τη ζωή στις μεγάλες πόλεις. Ο Ουίλσον εφορξίζει αυτό το πικρόχαλο αίσθημα αναδεικνύοντας μέσα από μια αφήρητη πυκνότητα του ανθρώπινου κάτορθου που είναι η έννοια της πόλης.

Τη Μαριούπολη την ανακάλυψαμε οι περισσότεροι μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Επειδή όμως η Μαριούπολη – όπως και όλη η Ουκρανία – έχει τρομακτική ιστορία πολύ πριν από τον πόλεμο του Πούτιν, η Νατάσα Βοντίν (γεννημένη το 1945 μέσα σε στρατόπεδο συγκέντρωσης), στο «Με καταγωγή από την Ουκρανία» (εκδ. Gutenberg – Σειρά Aldina), μέσα από την οικογενειακή της μικροϊστορία, μας δίνει μια αριστουργηματική καταγραφή που υπερβαίνει τα όρια της μαρτυρίας και του χρονικού. Γυρισμένο στα ελληνικά από την πάντοτε εξαιρετική Αλεξάνδρα Ιωαννίδου, το «Με καταγωγή» φωτίζει πρόσωπα που έγιναν οικεία, μια πόλη και μια χώρα που η Ιστορία στάθηκε επάνω τους ανελέητη. Εδώ η λογοτεχνία αναδύεται από μέσα από τη γλώσσα, το βλέμμα και το τραύμα της συγγραφείας.

Παρόξενη περίπτωση ο Τζέζου Κόουλ. Όχι επειδή είναι Νιγηριανός γεννημένος στην Αμερική και μεγαλωμένος στο Λάγκος, αλλά επειδή η γραφή του δύσκολα κατατάσσεται σε ένα συγκεκριμένο αφηγηματικό είδος. Όχι πως έχουν ιδιαίτερη σημασία οι ειδολογικές κατηγοριοποιήσεις, έχει ενδιαφέρον όμως κάποιος να δει στην «Ανοχύρωτη πόλη» (εκδ. Πλήθος, μτφρ.: Στέφανος Μπατσής) πόσο αρμονικά συνδυάζει τη μυθολογία με τον στοχασμό, με το οδοιπορικό και την ψυχολογία. Ολοφάνερα αυτοβιογραφικός, ο Κόουλ βοθίζεται στο χάος της σύγχρονης μητροπόλης και την ίδια στιγμή στο αμυαλό υγρό της μνήμης μέσα από την ιστορία του Τζούλιους ο οποίος περιπλανιέται σε μια τραυματισμένη Νέα Υόρκη.

Οποιοσ γοητεύεται από την εκλαϊκευμένη αστρονομία, αψίζει τον κόπο να διαβάσει τα βιβλία της Μάρια Μπαρτουσάκ. Στο πιο πρόσφατο βιβλίο της, «Η μέρα που ανακαλύψαμε το ζυμψιάν» (μτφρ.: Θεωτοκλής Χαλικιάς, εκδ. Ροπή), η μεγάλη κλάση της δεν φαίνεται μόνον από την ικανότητα της με την οποία επικονιώνει δυσκολοκόλλητους έννοιες και την αφηγηματική της δεινότητα, αλλά και από το πώς προσεγγίζει τους επιστήμονες μέσα από την περιπλοκή ψυχοσυνθεσή τους. Αυτό παίζει τεράστια σημασία εδώ: όταν τη δεκαετία του '20, έπειτα από αστρονομικές παρατηρήσεις δεκαετιών, και με έμφαση στην περίπτωση του Εντντου Χαμπλ, ανακάλυψαμε ότι ο γαλαξίας μας δεν είναι ο μοναδικός στο σύμπαν. Η Μπαρτουσάκ δεν το διηγείται μονάχα υποδειγματικά αλλά εστιάζει πάνω στον κλονισμό και στο δέος που αυτή η ανακάλυψη επέφερε.

Ένα μικρό κομψοτέχνημα από τη Γερμανία είναι «Η γυναίκα με το βαμμένο χέρι» (εκδ. Λιάρα, μτφρ.: Δέσποινα Κανελλοπούλου) της Χριστίνας Βούνικε (γενν. το 1966). Ισως είναι και η μοναδική φορά που μπορείς να πεις «καλοκαιρινό ανάγνωσμα» δίχως να μειώνει τη δύναμη του μυθιστορήματος.

Σε νησί του Ινδικού Ωκεανού τον 18ο αιώνα συναντιούνται Γερμανός αστρονόμος με Πέρση κατασκευαστή αστρολάβων. Ο πρώτος, άρρωστος με μαλάρια, πενθεί τους συνεργάτες που έλασε, ο δεύτερος οδεύει για προσκύνημα στη Μέκκα. Το νησί γίνεται κάτι σαν καταφύγιο και εξορία και για τους δύο. Απικαρίας το κλασικό «Δεκαήμερο», η Βούνικε τους τοποθετεί κάτω από ένανατρο ουρανό λέγοντας ο ένας στον άλλο ιστορίες για να απαλύνουν κάπως τη ροή του χρόνου και τη μοναξιά τους. Πού θα ήμασταν χωρίς ιστορίες;

Η σειρά «Ποταμόγλοια» των εκδόσεων Ποταμός μας έχει συνηθίσει σε μερικά απρόβλεπτα κείμενα, σύγχρονα ή κάποια παλαιότερα, που συχνά έχουν την αύρα του κλασικού. Θυμίζω εδώ την αριστουργηματικά «Συνωμοσία των αγγέλων» του πρόφωρα χαμένου Ρόσου Γκκόρ Σακνόφσκι. Στον πρόσφατο «Μαγεμένο Απρίλη» (μτφρ. Γαλιόρα Ιωαννίδου) η Αγγλίδα Ελιζαβέτ φον Αρνιμ (1866-1941) δίνει σάρκα και οστά σε τέσσερις γυναίκες του Μεσοπολέμου οι οποίες παρεκκλίνουν από τη συμβατική, καταπιεστική ζωή τους με έναν τρόπο λυτρωτικό τόσο για εκείνες όσο και για τον αναγνώστη.

ΜεΤοο πριν από το ΜεΤοο; Μακριά από ταμπέλες. Είναι τόσο δυναμική και κυνώδης η γραφή της Αρνιμ που το βιβλίο υπερβαίνει το θέμα της «γυναίκα σε χειραφέτηση» και αναδεικνύει την ατομική ευλευθρία, το πέταγμα του ανθρώπου που επιθυμεί να ζήσει την αλήθεια του.

Συν αξέχαστη «Αυτοβιογραφία» (εκδ. Εξάντας) ο Τόμας Μπέρναρντ διατείνεται πως είναι «καταστροφικές ιστοριών». Ακόμα κι έτσι, αναδύονται μέσα από τον δίχως παραγράφους «πολιτό» του νου του όχι μία αλλά πολλές ιστορίες: μισές, στρεβλές έστω, πάντως ιστορίες από αυτές που μοιάζει να πλάθει ο καθένας από εμάς όταν βράζει στο ζουμί του ανήμπορος να βρει γαλιάνη.

Στο «Βαδίζοντας» (εκδ. Κριτική, μτφρ.: Μαρία Γκεγκοπούλου) δύο φίλοι κοβεντιάζουν ορμήμονοι από την κρίση τρέλας όταν τρίτου κοινού φίλου. Αυτό είναι όλο. Και όμως είναι τα πάντα.

Είναι άκαρο να γράφεις για σημαντικά βιβλία μέσα σε 100-150 λέξεις. Είναι και άδικο για το βιβλίο. Η μικρή αυτή εισαγωγή αφορά όλες τις παρουσιάσεις εδώ, αφορά όμως πολύ το τελευταίο βιβλίο της Ρέα Γαλανάκη «Εμμανουήλα και Αικατερίνη. Τα παραμύθια που δεν είναι παραμύθια» (εκδ. Καστανιώτη). Το βιβλίο χαρακτηρίζεται μυθιστόρημα μολονότι η συγγραφέας μιλάει για τον βίο των γονέων της προτού γίνουν οι γονείς της. Προσωπικά δεν μπορώ να φανταστώ πιο ταπεινό χαρακτηρισμό για μια τέτοια αφήγηση: παρότι μιλάς για τους πιο δεδομένους ανθρώπους της ζωής σου, και παρά τις έρευνες, μιλιάς για ανθρώπους που δεν τους γνωρίζεις, άρα για «καρκατρές μυθιστορημάτων» τρόπον τινά.

Το δύσκολο στοιχείο, ωστόσο, βρίσκεται αλλού: πώς το μερικό να γίνει καθολικό. Αλλιώς, ποιον ενδιαφέρει ποιοί ήταν οι γονείς μου; Όμως η Ρέα Γαλανάκη δίνει τον τρόπο. Ανοίγει ένα δώδεκο εμπλεκόντας τον αναγνώστη σε μια συναρπαστική περιπέτεια ανθρώπων καθημερινών και την ίδια στιγμή φωτίζοντας μοναδικά την Κρήτη, την Ελλάδα, ακόμα και την Ευρώπη αλλοτινών εποχών. Ακουγεται εύκολο. Δεν είναι.

Ο Μπενέρντο Ατάγια (γενν. το 1951) είναι πολύ σημαντικός σύγχρονος συγγραφέας από τη Ισπανία. Διαθροιστεί από τη Χώρα των Βάσκων. Το «Ζήτεια και Τάφοι» (εκδ. Εκκρεμείς, μτφρ.: Κώστας Αθανασίου) διαδραματίζεται στο Ουσκάρτε στη φάση του λυκοφωτός της φρανκικής δικτατορίας αλλά και κάμποσες δεκαετίες μετά. Κατά τη διάρκεια μεγάλης απεργίας στα εκεί ορυχεία, αλλάγες και γεγονότα ταράζουν τις ζωές των νεαρών πρώην, οι οποίοι ακροβατούν μεταξύ των στενών ορίων της κοινότητας και της πολιτισμικής εισβολής του έξω κόσμου. Εδώ μπαίνει το στοιχείο της ατομικής και συλλογικής μνήμης, καθώς ο συγγραφέας διατρέχει μισόν αιώνα ιστορίας μιας κοινότητας με πολλά ζητήματα και με ακόμα περισσότερα φορτία με τραύματα και εκκρεμότητες.

Από την εποχή των εκπληκτικών «Διορθώσεων», ο Τζοναθάν Φράντζεν καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το λογοτεχνικό τοπίο της ΗΠΑ μολονότι οι επικριτές του του καταλογίζουν «παλακό» γράψιμο, παρωχημένες φόρμες και έναν πολυκαρισιμένο ρεαλισμό. Προσωπικά, βρισκόμαι αυτές τις ενστάσεις αβάσιμες. Εδώ ίσως να ισχύει αυτό που έλεγε ο Ρόσος συνθέτης Προκόφιφ, «υπάρχουν ακόμα σημαντικά πράγματα να επιποθούν σε ντο μείζονα». Ο Φράντζεν, εκκινώντας από φαινομενικά παραδοσιακό σχήμα αφηγήσης, διαθέτει διαμονική ικανότητα στο να ανασυνθέτει με ασυλλληπτική καθάρτητα και βαθύτητα την πολυπλοκότητα του κόσμου.

Τα «Ξταυροδρόμια» (εκδ. Ψυχολόγος, μτφρ.: Γιώργος-Ικάρος Μπαμπασιόκης) είναι ένα τέτοιο μυθιστόρημα: ευφυής ανατομία της αμερικανικής κοινωνίας, του '70 μιν, ωστόσο οι ψυχισμοί των ανθρώπων του διαπερνούν χώρο και χώρο και αγίζουν τον οποιοδήποτε.